

Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrto leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristopna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin, za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: K našemu programu. — Nekoliko o socializmu. Politični pregled. — Štajersko: Razno. — Primorsko: Dr. Karol Lavrič na ljudskem taboru pri Šempasu 18. oktobra 1868. Razno. — Kranjsko: Razno. — Podlistek: Žena in socializem.

K našemu programu.

Veledenjeni gospod urednik!

V imenu števila somišljenikov — obrtnikov in poljedelcev — z Murskega polja, moram Vam izreči danes naše nezadovoljstvo. Vestnim bralcem „Našega Lista“ vzbudili ste s svojimi članki vže takoj od začetka prepričanje, da je vse naše javno in družbeno življenje nezdravo, da jadrano z razpetimi jadrni nasproti svoji pogubi, ne le kot posamezniki, ampak tudi kot narod. Sleherno številko „Našega Lista“ smo pričakovali v nadi, da nam pokažete pot k rešitvi, da nam poveste, kako se naj izpremeni ves današnji družbeni red, ki je nam Slovincem, ki moramo živeti od dela svojih rok, le v nesrečo in pogubo. Čakali smo, da objavite terjatve, ki jih naj zastopa vse slovensko ljudstvo z vso silo svoje mase, z vso energijo, ki je lastna onemu, ki se bori za svoj obstanek in za svojo rešitev. Že skoraj dve leti čakamo zaman.

Toda sedaj smo se naveličali čakanja.

Če vsi Vaši doktorji in pismouki, ki so se zbrali okrog Našega Lista, nam ne vedo ali nočejo povedati, česa nam je treba, kaj hočejo za nas storiti, tedaj smo prisiljeni enkrat za vselej jasno izreči, kaj želimo mi in kaj pričakujemo od njih.

Najprej nekaj besed o razmerju med nami, nevednim in nepodučenim ljudstvom in Vami, to je onim delom slovenske inteligence, ki ima še kaj občutka za naše trpljenje.

Mi pripoznavamo radi Vaše voditeljstvo, dobro vedoč, da nam samim manjka potrebne

vede in znanja; toda nikoli ne pripoznamo Vašega gospodstva nad nami. V Vas ne bomo videli nikoli kaj drugega, nego edino le eksekutivni, izvrševalni organ naše volje. Dokler boste delovali v našo korist, dokler boste zastopali naše terjatve, ostanete naši voditelji. Da pa Vam bo mogoče izvesti to nalogo, nas morate poznati.

Mi slovenski trpini — poljedelci, obrtniki in delavci — smo enako kakor Vi sami, v prvi vrsti egoisti. Tudi nam je srajca bližja nego suknja; torej sodimo vsako zadevo po tem, ali nam koristi ali škoduje. Za ideologije, sanjarije, najsi bodo še tako lepe, nimamo nikakega razumljenja, niti časa se z njimi baviti. Iz tega sledi samoposebi naše stališče napram vsem narodnostnim terjatvam. V prvi vrsti si usojamo izjaviti, da tvorimo mi, slovenski trpini, ki nas je do 1½ milijona, slovenski narod, ne pa Vi, učenigospodje in slovenski bogataši, ki Vas je samo tisoč. Položaj naroda sodimo po tem, kako se godi nam; če propadamo mi, ki ga tvorimo, propada tudi narod; kdor povzdigne nas, bodisi duševno ali gmotno, povzdigne narod. Želimo torej, da edino s tega stališča razsojate vsa narodnostna vprašanja.

Opozoriti pa Vas moremo na nekaj. Boj za narodne pravice, je stal doslej na prvem mestu vse slovenske politike. To je, da ne rabimo hujšega izraza, nezmisel prve vrste. Za pravice se nam ni treba več boriti; kolikor jih potrebujemo, so nam zagotovljene vže od nekdanj v članu XIX. državnih osnovnih zakonov. Danes se nam gre za nekaj drugega: našim pravicam zadobiti veljave. Pravice imeti in pravice uživati je dvoje. Pravice vživa vsak posameznik in tudi vsak narod le toliko, kolikor jih more udejstviti s svojo lastno

gmotnega obstoja in toliko za življenje potrebnih sredstev, ter udobnosti, kolikor menita zakonca da jih potrebujeta za se in za svoje otroke. Velike skrbi in tudi boj za vsakdanji kruh so navadno oni prvi povod, vsled katerega izgine zadovoljstvo in zakonska sreča. Skrb postane tem večja, čim večji je plod skupnega življenja, torej v čim višji meri zadosti zakon svoji nalogi. Kmetič se veseli n. pr. vsakega telička, ki mu ga vrže njegova krava, z veseljem prešteva mnogobrojne mladice v svinjaku in celi soseski govori o tej sreči — ravnoisti kmet gleda čemerno in zlovoljno, če mu podari žena k tistemu številu otrok, katero meni da jih lahko preživlja — in to število ne sme biti navadno nikdar visoko — še enega potomca več, in še čemernejše, če ima novorojenec nesrečo, biti — deklica!

Naš namen je, pokazati, kako je vsako zakonsko združenje kakor vsi porodi popolnoma odvisno od vsakokratnih gospodarskih razmer. Najbolj se kaže to na Francoskem, kjer velja v dednem pravu takozvani parcelni sistem. Posest, razdeljena na preveč majhnih kosov, ne more dati v vsakem tem kosu dovolj kruha eni

močjo. In kako moč reprezentujete Vi slovenski gospodje? Kdo stoji za Vami, da bi dal poudarek Vašim terjatvam? Mar slovensko ljudstvo? Tega pač sami ne verujete. Prej nego pride masa slovenskega ljudstva do razumljenja onih narodnostnih terjatev, ki so mu v današnjem položaju zgolj ideologije, jo bode treba jako visoko dvigniti nad njeno današnje gmotno in duševno stališče. Prej se morajo rešiti vprašanja želodca, potem pridejo na vrsto ideologije, t. j. vse ono, kar subsumirate Vi pod „jezikovnimi terjatvami“. Da so vse te terjatve popolnoma opravičene, o tem seve ni nikake dvojbe; toda za nas in za Vas imajo jako različen realen pomen. Če se uresničijo te terjatve, je naš dobiček samo idealen, Vam pa bode donašal materijelno korist in povzdigo Vaše socialne pozicije. Svarimo Vas gospodje, ne dajte povoda, da bil ljudstvo začelo o tej reči intenzivneje premišljevati.

Razumljivo je, da imajo zmisel za te vrste narodnih vprašanj kakor sta vže pred davnim dokazala Z. Gumplowicz in I. pl. Eötvös — edino le vladajoči sloji dotičnega naroda; masa ljudstva pa za nje ni „zrela“. Postane še-le zrela, ko se zbudi v njej narodna gospodska zavest, kar pa je mogoče le na podlagi absolutne demokracije, v kateri ni prostora za „hlapce in gospode“, ampak le za enakopravne sodruge. Upamo, da iz tega razvidite, kaj je bil vzrok sterilnosti vse dosedanje slovenske narodnostne politike. Delovati ste hoteli za narodnost, ne da bistorili kaj za narod. Posledice Vašega delovanja pa moramo nositi mi.

To bodi dovolj! Naše stališče napram narodnostnemu vprašanju sedaj poznate; če hočete delovati v tem smislu, najdete za seboj v nepre-

rodbini. Zato določuje posebna postava, kolik sme biti najmanjši del vsake posesti, ki se jo hoče razdeliti med potomce. Ker torej francoski kmet ne more razdeliti svojega posestva med svoje otroke kakor bi on rad, torej ne more skrbeti za bodočnost vseh, zato skrbi, da nima redno več otrok kakor dvoje. Iz tega je nastal oni sloviti sistem dveh otrok, iz katerega se je izcimila v Franciji prava družbena naprava, ki s strahom napolnjuje marsikaterega domoljubnega državnika, videč da je število prebivalcev francoske države skoro vedno isto, v nekaterih pokrajinah celo nazaduje. Med tem ko pride v Nemčiji na vsakih 10.000 prebivalcev letno 151 novorojencev, v Avstriji 91, jih pride v Franciji le 23!

Število porodov pada v Franciji neprestano, a ne samo tu, ampak v skoro vseh kulturnih državah. Tako nastajajo naše socialne razmere take, da napolnjujejo vladajoče kroge s pravo skrbjo. Na Francoskem se je porodilo l. 1881. 937.057 otrok, l. 1890. 838.059. V devetih letih je torej število novorojencev padlo za 98.998 mesto da je naraščalo vedno bolj. Značilno je pri tem, da so se porodi nezakonskih otrok množili, tako da pade vse pomanjšanje števila

Žena in socializem.

Spisal Avguštín Bebel.

Žena v sedanjosti.

(Dalje.)

Zakon naj bo, in v tem se strinjajo tudi vsi meščanski idealisti, združitev dveh oseb, ki jo veže samo ljubezen, v svrhu zadostitve naravnemu zakonu. Prav čista ljubezen pa je le malokdaj in v zelo rednih slučajih pravi nagib za zakonsko združenje. Večina žensk smatra zakon kot oskrbovalnico, v katero mora vstopiti na vsak način. Nasprotno razmotriva velik del moških zakon le s kramarskega stališča, koliko mu koristi in koliko mu zna škoditi žena v gospodarskem oziru. Ali celo v zakonih, ki so bili sklenjeni brez nizkih koristolovskih nagibov, prinese mnogokrat življenje toliko hudega in razdirajočega, da izpolnjuje zakon le redko kdaj ono veliko upanje, ki se ga stavlja vanj v prvem mladostnem navdušenju in ognju ljubezni.

To vse je nekaj naravnega. Ako naj zagotovi zakon možu in ženski zadovoljstvo in lepo družno življenje, je treba poleg medsebojne ljubezni in spoštovanja tudi z a s i g u r a n j e

magljivi falangi vse sloje delajočega slovenskega ljudstva.

Kar se tiče gospodarskih terjatev, ne zahtevamo od Vas, dasi smo poljedelci in obrtniki, nikakega posebnega agrarnega ali obrtniškega programa. Premotrivali smo natančno programe avstrijskih in inozemskih agrarnih strank in prepričali smo se, da so vsi ti agrarni programi edino le gorostasno sleparstvo, ki nima drugega namena, nego polniti žepe veleposestnikom, pod pretvezo, da se hoče koristiti vsemu poljedelškemu stanu. Kar se najde v teh programih pametnega in v obče koristnega, ni absolutno nič specifično agrarnega, ampak so terjatve z izrecno socialističnimi ali kolektivističnimi tendencami. Kakor n. pr. vse zadrugištvo, stremljenje po izključbi prekupčije itd. In isto je z obrtniškiimi programi, kolikor jih doslej poznamo; kar je v njih naprednega, izpeljivega in koristnega, je enostavno plagijat iz programov in terjatev socialne demokracije, kar pa je v njih „obrnitiškega“, je nazadnjaštvo najpogubnejše vrste.

Zato ne terjamo od Vas ne agrarnih ne obrtniških programov; pomagajte nam kot siromakom, neglede na to, ali smo poljedelci ali obrtniki, in skrbite za to, da se izpremeni naš družabni red čim prej tako, da se vrši v njem vse gospodarsko delovanje na podlagi znanosti in z vsemi tehničnimi in znanstvenimi pripomočki.

Učeni gospodje, predestinirani slovenski voditelji! Zadnjikrat se obračamo do Vas; predložite nam svoj program; postavite svoje terjatve; pokažite nam, na kak način hočete rešiti slovensko delajoče ljudstvo gotove pogube. Ako pa sami niste sposobni sestaviti programa, vzemite in predložite nam program one stranke, ki je stranka siromakov „par excellence“. Če pa tudi tega nočete storiti, potem — proč z Vami! Z nepotentnimi bebeci se ljudstvo ne družijo. Pomagali si bomo sami.

Velesenjeni gospod urednik! Dolžnost mi je tukaj javno izreči, da Vas ne zadene nobena krivda, če smo prisiljeni postaviti naši inteligenci ta ultimatum. Vi ste storili, kar je človeku sploh le storiti mogoče in le Vam se je zahvaliti, da ima danes slovensko ljudstvo forum, na katerem sme izreči svoje neprikrito mnenje o onih, ki bi morali biti njegovi učitelji in voditelji.

V Ljubotomeru na Štajerskem,
dne 30. oktobra 1906.

Z neomejenim velespoštovanjem sem
Vaš vdani

Viktor Kukovec
obrniki.

Nekoliko o socializmu.

Znamenita prikazen v zgodovini socializma, Francoz Peter Proudhon (izg. Prudô) je dejal na vprašanje, kaj je socializem: vsak poskus, izboljšati človeško družbo.

novorojencev le na zakonske otroke. Pojemanje porodov, in kakor lahko pristavljamo, pojemanje zakonov, je, kakor hočemo dokazati, nekaj značilnega za vseh zadnjih sto let. Na 10.000 prebivalcev na Francoskem je pripadalo v sledečih letih po toliko porodov:

leta 1801. — 338	leta 1856. — 161
„ 1821. — 307	„ 1868. — 269
„ 1831. — 303	„ 1886. — 230
„ 1841. — 270	„ 1890. — 219
„ 1851. — 261.	

Z drugimi besedami: to pojemanje od leta 1801. do 1890. znači na vsakih 10.000 prebivalcev 114 porodov manj. Lahko si torej mislimo, da je delal ta rezultat že mnogim francoskim državnikom in socialnim politikom težke noči. Ali Francija ni v tem oziru osamljena: pojemanje porodov je v obče splošno; največje med evropskimi državami pa je seveda na Francoskem. Od leta 1886—88. je prišlo na vsakih 1000 prebivalcev na Pruskem 41 novorojencev, na Ruskem 49, na Angleškem 33, v Avstriji 38, na Ogrskem 45. na Francoskem le 24.

Naravno, da je bilo takih socialistov še vedno mnogo, in da je bilo veliko najslavnejših mož, ki so si prav pošteno prizadevali, povzdigniti celokupno človeštvo na višjo stopnjo.

Če se ozremo za več kot dva tisoč let nazaj v dobo, ki jo imenujejo nekateri zibel znanosti in vede, v stare čase Grkov, ki so bili svoj čas nositelji vse evropske kulture, že dobimo tam moža, enega največjih in najplemenitejših, kar jih pozna zgodovina, učenca modrijana Sokrata, Platona (roj. 429 pred Krist. r.), ki si je vstvaril podobo take „bodoče države“. Po njegovem svetovnem naziranju se stvorijo vse stvari po neki gotovi osnovni ideji. Menil je, da ni treba nič drugega, pokazati svojim rojakom podobo takega občnega blagorja in brž store vse, da jo dosežejo in si napravijo tako že na zemlji nebeški raj.

Če pogledamo to bodočo državo, kakršno si je mislil Plato, vdobimo v njih naziranje in misli, ki bi delale čast tudi sodobnim raziskovalcem. Podlago zdrave države vidi predvsem v zdravem ljudstvu. Zato gleda po sredstvih in potih, ki naj omogočijo to prvo tirjatev. Tako zahteva, da morajo biti vsi pohabljeni, vsi duševno zaostali izključeni od pomnoževanja človeštva, da se smeta združevati oba spola le pod gotovimi pogoji. Le najlepši možje in najlepše žene smejo stopiti v medsebojno ljubezensko razmerje. Na podlagi takega plemenskega izbora rojene otroke prevzame čimprej javna drž. oblast v svojo vzgojo. Da odvrnejo te nove potmice vsake materialne, gmotne skrbi, se jim mora preprečiti vsako pečanje z denarjem in denarnimi vprašanji. Gojiti imajo le umetnosti in znanosti. Platonova bodoča država je država umetnikov in znanstvenikov.

Da pa mu je mogoče to izvesti, zahteva v gospodarskem oziru največje prisiljenosti. Nadalje zahteva, da ne sme nihče državljanov prestopiti pred svojim 40 letom državne meje, ker se boji, da bi našli preveč zapeljivih vzgledov slabega življenja pri tujih, ne tako strogo na znanstveni in zdravi podlagi vzgojenih narodih. Nizka dela opravljajo posebni sužnji.

Tako vidimo, da se poslužuje tudi tako velik mož, kakor je Platon, katerega nameni so gotovo najplemenitejši in najnaprednejši, da se poslužuje i on končno najbolj nazadnjaških sredstev, ko hoče obdati svojo državo z nekakim kitajskim zidom, da razpade tako samaposebi.

Dolgo let ne najdemo potem v svetovnem slovstvu podobnega dela. Šele celih dva tisoč let po Platonu zadenemo na drugo tako znamenitejšo delo, na knjigo „Utopija“, ki jo je spisal leta 1515. angleški državnik in pravni filozof Tomaz Morus.

Po tej knjigi Utopija je dobila cela taka smer v slovstvu in mišljenju svoje ime. Beseda utopija ima isti pomen kakor naša „deveta dežela“: nekaj izmišljenega, sanjarija. In po tej besedi imenujemo tudi vso literaturo, vsa dela, ki se pečajo z vprašanjem, kako naj bo ustrojena bodoča država, utopistična in pečanje s takimi stvarmi: utopija.

Iz navedenega pa tudi sledi, da se taksira v obče porod človek, ki je vendar nekaj po božji podobi vstvarjenega, kakor uči vera, kot nekaj mnogo manj vrednega kakor vsako novorojeno domačo žival. To dejstvo kaže, kako ne vredne so razmere, v katerih živimo. Pri tem trpi največ ženski spol. V mnogem se naša naziranja prav nič ne razlikujejo od onih barbarov. Ti so čestokrat svoje novorojence ubili, ta usoda je zadela zlasti deklice, in mnogi na pol divji narodi delajo tako še danes. Mi seveda naravnost nobene ne ubijemo, ker smo za to preveč civilizirani, zato pa jih v svoji rodbini jako težko gledamo. V boju za vsakdanji kruh jih izpodrine močnejši moški z vseh mest. Če ženske vendar ne odnehajo in si hočejo prisluziti svoj kruh z lastnimi rokami, jih gledamo kot svoje neprijetne tekmovalke močnejšega spola z jezo in sovraštvom. Zlasti moški naših boljših krogov so v obče najbolj strupeni nasprotniki ženske, če se poteguje ta za javna mesta, in če tudi so te službe še tako zanikarne. Da bi se branili delavci načelno, pripoznati ženi pravico do dela, se zgodi le v izjemnih slučajih. Ko so

Tomaz Morus je bil angleški državni kancelar pod kraljem Henrikom VIII. Zgodovina ga slavi zbog njegove velike neustrašenosti in trdnim moškim prepričanjem. Ker ni hotel priseči svojemu kralju, ki je imel kakor znano šest žen, od katerih se je dal vedno nasilno ločiti in dve celo obglaviti in se vsled tega sprl s papežem, — ker ni hotel Tomaz Morus priseči, da je krona najvišji cerkveni poglavar na Angleškem, ga je dal Henrik obglaviti leta 1535.

In ta Tomaz Morus je imel pogum napisati svojo Utopijo. Trebalo je res neustrašenosti, v tistih časih, zahtevati to, kar se še danes večina ne upa izreči. Morus je zahteval, da se mora podlaga tedanje človeške družbe popolnoma izpremeniti: zahteval je, da se ima iztrebiti vsaka zasebna lastninska pravica. Vse na svetu naj je skupna last človeštva.

Kakor pride Platon do zaključka, da ne smejo imeti oni, ki hočejo doseči res nekaj velikega in plemenitega, nič zasebne lastnine, tako tudi Tomaz Morus. Seveda pride on do tega na podlagi mišljenja svoje dobe. Vpraša se, odkod pride toliko nevoščljivosti, toliko sovraštva, razprtij, sovraštva. Pride do sklepa, da je zasebna lastnina vzrok vsega tega in kot posledica tega zopet vsi drugi zločini. Zahteval je nadalje, da je v njegovi državi odpraviti vsak denar, ob enem pa je odobral, naj bi opravljali vsa druga dela sužnji, med katere je prišteti vse sovražne premagane narode kakor tiste, ki so zagrešili v njegovi državi kako hudodelstvo. Torej zopet ista nazadnjaška sredstva. Značilno pa je, da je zahteval Tomaz Morus že v tem času, ko ni imela Evropa še najmanjšega pojma o kakem kapitalističnem načinu proizvodnje in so bili vsi tehnični pripomočki neznana stvar, v času, ko je bilo tiskanje knjig staro komaj petdeset let — že leta 1516. zahteval, da se mora skrajšati delavni čas na šest ur.

Kakor se je naslanjala svoj čas na Platona cela vrsta podobnih mislecev, tako je našel tudi Morov roman vse polno posnemalcev. V zvezi s povodi, ki so pripravili Mora do svoje Utopije, je tudi gibanje prekrščevalcev*). Dasi je imelo to gibanje predvsem svoj verski značaj, vendar je pomenjalo to kot reakcija, kot odpor fevdalnim gospodarskim razmeram srednjega veka, ker je imelo na svoji strani najbolj zaslužni stan kmetov tudi velik gospodarski in socialni boj. Vodja tega gibanja Tomaz Münzer (izg. Mincer), ki so ga nemški knezi, ko so ga kasneje ujeli, umorili, je hotel vpeljati pred vsem tiste razmere, ki so vladale za časa apostolov: kristjani so si med seboj bratje, kar ima eden, naj dobi tudi drug. Ne poznajo zasebne lastninske pravice, ampak imetje je last vseh: komunizem. Kmetje in rudarji so se z navdušenjem priklopili temu možu, ki jim je obetal popolno svobodo in jim slikal v pestrih barvah lepoto bodoče države. Res se je posrečilo, da so si osnovali prekrščevalci v nekem nemškem

*) Imenovani vsled tega tako, ker so zahtevali, da se mora dati vsak človek v zreli dobi še enkrat krstiti, ker kot novorojenec nič ne ve, kaj se godi z njim.

stavili nekateri delavci leta 1877. na francoskem kongresu tak predlog, ga je ogromna večina zavrgla. Od tedaj je postalo razredno zavedno delavstvo vseh držav in dežel naziranja, da je ženska moškemu enakovredno bitje. To načelo je zlasti potrdil mednarodni delavski kongres v Parizu leta 1889. Razredno zavedni delavec ve, da silijo današnje gospodarske razmere ženo, da se postavi v isto vrsto kakor moški in postane s tem njegova tekmovalka; razredno zavedni delavec ve tudi, da je prepoved ženski, da si išče svoj kruh sama, ravno tako brezmiseln, kakor prepoved glede porabe strojev in podobnih tehničnih pripomočkov. Zato opažamo, da je sprejel delavec žensko kot sobojevnico v svoje vrste v velikem boju med proletarstvom in kapitalizmom.

Kaj pa, čim več nastopa žena kot delavka pri poljedelskem delu, tovarnah, trgovini, prometu in obrti, tem več družinskega življenja je uničenega. Pod dvojnimi jarmom — boj za svoj obstanek in izpolnjevanje domačih dolžnosti — se degenerira ženski spol vedno bolj. Odtod stremljenje, obvarovati ženo s posebnimi postav-

mestu pod svojim kraljem Janez Lejdenom tako državo, o kateri se sanjali, ali ta država je razpadla samaposebi kakor je zaspalo tudi vse gibanje prekrščevalcev. Janez Lejden je vladal tako kruto, ne vsled žeje po krvi, ampak ker je hotel spraviti svoje ideje o bodoči državi siloma do veljave. Tomaž Münzer kakor Janez Lejden sta bila istotako le utopista.

Sto let kasneje, kar je izšla Morova Utopija, kot druga pomembnejša knjiga te panoge v svetovnem slovstvu, najdemo tretje tako slovito delo, ki je obrnilo pozornost vsega sveta na se.

Tomaž Kamparella, doma iz Kalabrije na Italjanskem, je bil duhovnik-dominikanec. Ali vsled svoje izvanredne nadarjenosti in vročekrvnosti se je kmalu sprl s cerkvenimi krogi. Sedemkrat je bil hudo trpinčen in nato vržen najprej v neapoljsko ječo. V tesnih, zatohlih temnicah Italije in Španije je prebil celih 27 let svojega življenja. Kot 58 let star mož pride iz ječ v Pariz, kjer vstopi (1626) v samostan Jakobincev — kjer so imeli za časa dobrih 150 let kasneje velike francoske revolucije revolucionarji, znani pod imenom Jakobinci, svoj sedež. V tem samostanu je napisal dominikanec Kamparella v latinskem jeziku svojo „Državo solnca“, Civitas solis. To je poleg Platona in Mora tretje znamenito delo na polju utopiistično-socialistične literature.

Kamparella si je predstavljal svojo državo bodočnosti le kot veliko, s sedmerim zidovjem obzidano mesto. Njegova cela država ni torej nič drugega kakor sedem močno utrjenih hišnih kolobarjev, ki imajo vsi isto središče.

Že uredba tega mesta kaže na Kampanellovo namero. Kadar branijo meščani svoje mesto proti vnanjim nasprotnikom, branijo s tem obenem svoje bivališče, svoj skupni lastni dom. Koristim skupnosti podleže posameznik. Kampanellov princip je, da izgine posamezna oseba v skupnosti, in na tem naziranju sloni cela sestava njegove solnčne države. Osebnost vsakega posameznika pride le toliko v poštev in veljavo, kolikor je ta državi potrebna, moč pa leži le v skupnosti. Postavil si je dvoje osnovnih načel: „Ošabnost je največji zločin“ in „vsako delo je častno“. Kidati gnoj je Kamparelli prav tako častno delo, kakor pečati se z znanostjo ali umetnostjo. Nihče se ne sme povzdigniti nad drugim, ampak vsi smo si med seboj enaki.

Da pride to naziranje ljudem v resnici v kri in meso, zahteva, da pridejo otroci, komaj jih odstavi mati od svojih prs, takoj v državno oblast, ki ji služijo do svoje smrti. Učitelji jih vzgojujejo v skupnih državnih šolah, kjer ima vsakdo svoje enakovredno mesto, naj bo sin kmetiča ali plemiča. Dolžnost učiteljev je, spoznati pri svojih učencih njih sposobnosti in nadarjenosti za to ali ono stroko. Da je to mogoče, se morajo pečati otroci z najrazličnejšim opravilom, kadar pa se prepriča učitelj zadostno, za katero stroko človeškega opravila kaže njegov

nimi določbami pred takim opravilom, ki je zlasti škodljivo ženskemu organizmu in ji s postavo zagotoviti varstvo kot materi in vzgojivateljki svojih otrok. Po drugi strani sili boj za obstanek ženo vedno bolj, iskati dela pri obrti in tovarnah. Ta usoda zadene zlasti omoženo žensko, ki je prisiljena mnogokrat z lastnim delom povečati skromne dohodke svojega moža. Neki lord je že leta 1844. poročal v angleški poslanski zbornici, ko se je šlo za zahtevo deseturnega delavnika, sledeče: „Gospod E., neki tovarnar, me je poučil, da nastavlja pri svojih mehaničnih statvah izključno ženske; prednost daje omoženim, zlasti takim, ki imajo kaj družine in je torej ta odvisna tudi od zaslužka svoje matere. Zatrjeval mi je, da so omožene ženske mnogo bolj pazljive in skrbne pri delu kot neomožene in prisiljene žrtvovati svoje moči do skrajnosti, da si prislužijo to, kar potrebujejo za svoje otroke. Na ta način služi krepost omožene žene v njeno škodo — vse lepo in krepostno žene postane v svojem bistvu vzrok njenega novega trpljenja in suženjstva.“ (Dalje prih.)

gojenec največ sposobnosti, se peča odslej naprej bodoči državljani samo s tem poslom. S 40tim letom dobi vsak državljani pravico in je razglašen zmožnim nastopiti kako mesto v upravi države.

Nekak višji duhovnik pazi skrbno na združitve obeh spolov v vsakem posameznem slučaju, kajti že od tega trenutka dalje je država dolžna skrbeti, da se ne rode pohabljeni otroci itd.

Ako je bil dominikanec Tomaž Kamparella leta 1630. takih misli, zlasti tako svobodnega naziranja v zakonskih zadevah, potem se nam ni čuditi, ako ga je inkvizicija tako krvavo mučila in ga držala poleg tega še 27 let v vlažnih ječah. (Konec prih.)

Politični pregled.

Nov minister za domobrambo.

Ker je prevzel prejšnji domobrambni minister Schönauich posle vojnega ministra, je imenovala krona novim ministrom za domobrambo poveljnika devetega armadnega kora, Julija Lačerja.

Volilna reforma — končana stvar.

Kompromis glede že večkrat omenjene dvetretjinske večine je končno rešen in z njim obenem zadnja točka vladnega predloga volilne reforme.

Poslanci se niso hoteli udati: ne Nemci ne Čehi. Tu je posegla vmes krona in s svojim vplivom je znala pridobiti kompromisni poti potrebno večino.

Znano je, da so zahtevali Nemci kakor Poljaki, da je treba zavarovati volilno reformo z večino dveh tretjin vseh navzočih poslancev. Potem so se zadovoljili Nemci, ker je bil odpor Čehov in Slovencev vendar prevelik, da zadoštuje navadna večina, a navzočih mora biti vsaj 380 poslancev. Čehi so jih privolili samo 310. Pogajanja so se vršila sem in tja. Nemci so odnehali do 360, Čehi so nekaj pridejali in se zadovoljili, če se zahteva 340 navzočih poslancev. Kot srednja pot je bilo tedaj število 350. Ali Čehi niso hoteli ničesar slišati, kar bi bilo nad 343, ker je 344 „tretjina“ od 516 poslancev, kolikor jih bo štela nova zbornica.

Zahtevi po 343 navzočih poslancev, kedar se glasuje o izpremembi volilne reforme, so pritrtili naposled tudi Nemci, ako se predsednika, zapisnikarja in drugih v predsedstvo spadajočih funkcionarjev — vseh je do 10 — ne šteje. Čehi so se vdali in s tem je premost zadnji prepad, ki je pretil reformi.

Te dni pride reforma v zbornico do 1., 2. in 3. branja. Ako glasuje za njo potrebno število poslancev, postane reforma zakon in po njej se vrše že prihodnje državnozborske volitve, leta 1907.

Nov prepir med Madžari in našim vladarjem.

Vse kaže, da izbruhne prej ali slej nov boj med krono in Ogrsko. V tajni pogodbi, sklenjeni tedaj, ko je poveril vladar Košutovcem vlado, se zavežejo Madžari, dovoliti povišanje rekrutov takoj, kakor bi se izkazalo to kot potrebno. Bivši vojni minister je zahteval zdaj pomnožitev armade. — Ogrji pa nočejo o tem ničesar slišati, ampak zahtevajo za vsako popustljivost nove narodne pridobitve. Brez odkupila ne privolijo v ničesar. Kaj je to odkupilo, vemo vsi: madžarski poveljevalni jezik v ogrskih polkih.

Ali je tak način postopanja ogrskih vodilnih krogih pošten, rabsodi lahko vsak. Vladarja je zbog njegove visoke starosti in žalostnih slučajev usode, ki so ga doleteli, odkar mu je končal edini sin tako nesrečno, sicer obžalovati, ali pomagati mu je jako težko.

Ogrska kriza ne šiba drugih, nego tiste, ki so pričeli tlačiti Slované, ki so pomagali vstvariti nesrečni dualizem, katerega namen je bil v to kakor onostranski državni polovici: izročiti Slovana tu Nemcu tam Madžaru, ker bi bil Slovan v skupnem parlamentu premogočen faktor. Vsaka pregreha najde svojega maščevalca: za zatiralce Slovanov so postali Madžari. Čim hujši konflikt na Ogrskem, tem boljše za Slované.

Štajersko.

Nemštvo na Spodnještajerskem. Graški „Arbeiterwille“ od petka dne 26. oktobra piše z ozirom na celjsko nemštvo nastopno: „Ker mi socialdemokratični Nemci ne odobrujemo, da se pod krinko nemštva uganjajo surovosti ter širiti korupeija in terorizem, nas obdolžuje „Advokatska „Wacht“ izdatne podpore od strani slovenskih listov. — Če spodnještajerskega nemštva ni mogoče več drugače rešiti, nego s tem, da se surovosti in podlosti posamnih klik zamolči in odobruje: no, potem adijo, vi gospodje, ki pravite, da ste vzeli v zakup nemštvo!“

Detomor in strankarska strupenost. Zgodilo se je, da je bila Ivana Cvetko iz Šmarja poročena z nekim starim kmetom. Imela je vsled tega ljubavno razmerje z nekim fantom. Posledica je bila, da je Cvetko spočela in porodila, a vse to zvesto svojemu možu prikrivala. Otroka je takoj po porodu zadavila in ga skrila na svislih v seno. Sosedom seveda ni ušla nosnost Ivane Cvetko ter sprememba na njej, čeravno je nečloveška mati še na dan prodaja pridno pomagala izkopavati krompir. Vsled javne govornice je orožništvo zvedelo za hudo delstvo in je morilko zaprlo. In k temu vsega obžalovanja vrednemu dogodku pristavlja ljubljanski Slovenec prav zlobno: — „To so sadovi odtujevanja ljudstva od vere po večni časnikarski gonji zoper duhovščino, spoved itd.“ Kje pa je treba tu kakega „odtujevanja po časnikih“? Ker leti ta opazka seve zgolj na vse neklerikalno časopisje, vprašamo mi mnogo bolj opravičeno: ali nimate toliko moči v sebi, da bi skušali preprečiti tak zakon, ki mora biti nesrečen. Ako je star kmet impotenten, hočete preprečiti mladi ženski siloma zadoštenje njenega naravnega nagona? Pri taki pisavi se vendar vse neha.

Kmetijsko bralno društvo v Šmartnem pri Slovenjgradu napravi dne 4. novembra 1906. v „Narodnem domu“ v Slovenjgradu veselico. Začetek ob 4. uri popoldne. Vstopnina: sedeži po 80 vin.; stojišča po 40 vin. Spored 1. Venček gorenjskih pesmi. Mešan zbor. Fr. Kimovec. 2. Domovini. Mešan zbor. Jak. Aljaž. 4. „Mlinar in njegova hči“. Žaloigra v petih dejanjih. 5. Pogovor z domom. Mešan zbor. Dr. V. Krek. 6. Le pevaj ptičica. Mešan zbor. Hrabroslav Volarič. 7. Sijaj solnčice. Moški zbor. Fran Ferjančič.

Primorsko.

Dr. Karol Lavrič na ljudskem taboru pri Šempasu 18. oktobra 1868.

Doba ljudskih taborov je za nami. Skoro bo štirideset let, odkar so zbirali slovenski voditelji svoj narod po tisočih in desetstisočih na raznih krajih slovenskih dežel — skoro že 40 let in od tedaj nič več do danes!

Prišla je postava z dne 15. novembra 1867, ki je dovoljevala take shode pod milim nebom, in že so se sešli tudi pri nas na Goriškem zavedni možje, da izkoristijo to postavo v prid svojega naroda.

Zbrali so se sredi avgusta 1868 v Gorici ajdovski župan Godina, dornberški Kerševani, vrtojbski podžupan Maraš, solkanski župan Doljak, štandreški Nanut, rihemberški starešina Licen, vsem na čelu pa je stal dr. Karol Lavrič, podžupan in odvetnik v Ajdovščini. Izdali so poseben oklic na vse goriške župane, podžupane in občinske svetovalce, vabeč jih na sejm sv. Jerneja v Gorico, da se tam domenijo, kje in kdaj naj se vrši prvi slovenski tabor na Goriškem, ki bi sklenil sledeče zahteve:

I. brez zamude se imajo vpeljati ne samo slovenske ljudske šole, ampak tudi slovenske gimnazije, realke in višje šole. Mi hočemo omiko in napredek, vidimo pa po svetu, da se ni noben narod omikal drugače, kakor po narodnih šolah — to kaže že zdrava pamet; zraven pa, in na podlagi narodnega jezika naj se uči mladina še drugega, ako ga potrebuje.

II. izda naj se postava, da imajo c. kr. uradniki brez odloga po slovenskih uradih pisati vse slovenski, kar pride v roke slovenskim strankam, da se pa obenem določi čas, recimo 2 leti, po preteku katerih se ima uradovati po teh uradih le slovenski. To zato, ker so uradniki, ktere mi plačujemo, za nas tukaj, pa ne mi zaradi uradnikov, in ker je uradovanje v ptujem, nam neznanem jeziku našim gmotnim interesom nasprotno; pa tudi zato, ker spoznamo, če niso šole in uradnije narodne, je to očividni dokaz, da je narod ptujcem duševno suženj, za res pravi „sklav“.

III. ves slovenski narod se ima zediniti v eno kronovino, ki bi imela en sam deželni zbor. Mi Slovenci smo razkosani v šest delov, in to je veliko zlo. — Če razkosamo kakršnokoli telo, živalsko ali človeško, gotovo umre; če pa razcepimo katerikoli narod, živel bode le na videz, hiral bo nekaj časa, a potem tudi umre in izgine, kar vsak lahko razvidi.

Ako hočemo Slovenci tedaj živeti v svojo in Avstrije korist, moramo biti eno, celo telo. Združeni lahko skrbimo za-se, in krepko branimo sebe in Avstrijo proti sovražnim napadom.

To je bil političen program, ki naj bi se razpravljal na prvem goriškem taboru. Kako lep program — do danes še ne izpeljan!

Lavričevemu in njegovih tovarišev pozivu se je odzvalo veliko število domoljubov, ki so pohiteli istega dne v Gorico, da ukrenejo o vsem nadaljnem. Bil je to res pravi klic svobode, in zato ni čuda, če je izzval vihar v vrstah — italijanske gospode. Lahki so grozili, da razženejo vsako slovensko zborovanje v Gorici s silo. Dosegli so, da je odpovedal gostilničar po dr. Lavriču najeto dvorano in zborovanje Slovencev se ni moglo vršiti!

Tako postopanje pa je duhove le še bolj razburilo. Na zopetni poziv se je sešlo do 50 županov in podžupanov v prostorih goriške Čitalnice. Izvoljen je zopet dr. Lavrič predsednikom, ob njegovi strani še 25 odbornikov. Sklenili so, naj se vrši tabor na Šempasu dne 18. oktobra ob drugi uri popoldne. In dr. Lavrič je sestavil sledeči poziv:

„Tabore, narodne tabore napravite po celi Sloveniji in glasno povejte svetu, ki še zdaj noče vervati, da je vam zares in živo mar za narodnost našo in za narodne pravice. Izrecite pod milim nebom, da hočete ostati Slovenci in da hočete narodno napredovati v vsem, kar je dobro in lepo.

„To nam priporočajo dan za dnevom naši časopisi in rodoljubi.

„Ker so naši bratje štajerski Slovenci že dva tabora imeli, in se jih je v Ljutomeru 7000 in v Žavcu 15.000 zbralo, sklenili so nekateri Slovenci goriške grofije, sklicati tudi Vas v slovenski tabor na Goriškem. V ta namen je 7. septembra t. l. lepa množica županov in podžupanov zvolila v Gorici odbor 25 domoljubov, da napravijo tabor v Šempasu pri Špacapanu. Ta odbor je odločil, da ima biti tabor 18. oktobra t. l. ter začeti ob 2. uri popoldan, in ta odbor Vam predlaga v pretresovanje te točke: tu so navedene one zgorej pod I—III. omenjene zahteve.

„Slovenci!

„Vsa ta vprašanja so preimeditna in sveta dolžnost nam je, potezati se za narodnost našo, za napredek v omiki, za svobodo in edinost, kajti drugače ne moremo oteti našega naroda velikih nevarnosti ali celo propada.

„Zberite se tedaj v prav obilnem številu, in kar Vas je gospodarjev ne predaleč bivajočih od Šempasa, pridite vsi, nobeden naj ne ostane doma; tu gre namreč za našo čast in prihodno srečo! Priljudno pa nujno vabimo tudi vse Slovence na Goriškem in druge mile nam brate bivajoče po vsi Sloveniji k narodnemu shodu na Primorskem. —

„Obenem pa prosimo Vas rodoljube vsakega stanu, podpirajte nas na vso moč, da bode tabor lep, reden in vreden dokaz našega moštva. —

BOG ŽIVI SLOVENIJO!“

Italjani v Gorici so bili tudi zbog tega vsi po koncu. Udalo se jim je tudi okrajno glavarstvo in je odredilo, da ne sme nihče taborcev skozi mesto, ampak se morajo premikati po predmestnih ulicah, v skupinah hoditi po mestu je strogo zabranjeno, ravno tako je bilo prepovedano nositi zastave ali kaka druga narodnostna znamenja.

Podajmo se zdaj v duhu nazaj v trenotek, ko so se valile celè trume ljudi od vseh krajev proti lepi senožeti pred Špacapanovo hišo v Šempasu, nazivano „Na veliki Otavi“, ki je bila izbrana kot prostor za zborovanje taborcev.

Nad odrom, okrašenim z zelenjem in trobojnicami, plapola mogočna slovenska zastava z nadpisom: Slovenija zedinjena. Dva slavoloka, na cesti proti taborišču, dičita pot: oni proti Gorici z nadpisom „Ne vdajmo se!“, drugi pri Kranjski z nadpisom: „Složimo se!“ Na odru samem je prostor za govornika in odličnejše goste.

Ob desetih dopoldne je že odbor na taborišču, da sprejema došlece. Najprej prihajajo oni, ki so prišli prav od daleč, rodoljubi, osebni znanci odbornikov. Ob eni uri popoldne pa že vse mrgoli ljudstva. Neskončna vrsta se pomika naprej proti Otavi, peš in na vozovih, z zastavami, prepevajoči narodne pesmi. Sveto navdušenje je brati vsem z obraza. Popolnoma neznanji ljudje si stiskajo roke, pozdravljajo se z Živio, Slava in Na zdravje. In množice še vedno noče biti konec, kakor da rastejo iz tal. Do 10.000 mož je zbranih, 23 zastav z Goriške, tri iz Kranjske. Nastrpnost je napolnjevala vse.

Ob polutreh se dvigne dr. Lavrič na govorniškem odru, da otvori tabor:

„Iz dna svojega srca Vas pozdravljam, bratje Slovenci!

„Zbrali smo se pod milim nebom in pred vsem svetom, da izrečemo tu na starodavni slovenski zemlji, da hočemo, naj se zgodi kar hoče, ostati zvesti in biti vedno najvrednejši sinovi matere Slave. Ta visoki pomen ima današnji narodni shod, katerega imenujemo tudi slovenski tabor. In zares, tabor mora biti v duševnem smislu. Če so se naši pradedje v taborih z mečem branili groznih napadov divjih Turkov in drugih sovražnikov, hočemo in moramo mi tukaj tirjati in braniti svete pravice naroda našega, in to z besedo in glasovanjem, kakor se spodobi svobodnim možakom.

„Kot svobodni možje volimo svoje župane, starešine in deželne poslance, ki nas imajo zastopati in v našem imenu delati za nas. V narodnih taborih pa izreka ljudstvo samo, česar želi in potrebuje, in to je gotovo velika dobrota, neprecenljive važnosti. Vlada pri takih prilikah izveda iz prvega vira, kako ljudstvo misli in po čem hrepeni. Poslancem so taki ljudski sklepi pravi stebri, na katere morejo opirati svoje predloge v deželnih zborih; ljudstvo pa se v taborih vedno bolj zaveda svojih moči ter pravic svoje narodnosti in vrednosti. Brez narodnih shodov torej ne more narod sam delati sebi v korist; brez pravice narodnih shodov ni narod svoj, niti popolnoma svoboden. Zato se je najbolj svoboden narod, so se Angleži zmerom branili za to neprecenljivo pravico, in še dandanes se preradi in pogostoma zbirajo v narodne shode ali tabore.

„Veselim se tedaj, da smo se zdramili tudi mi Slovenci in da začnemo živeti novo duševno življenje. Hvala, prelepa hvala zato Vam, ki ste se danes na tisoče tukaj zedinili. Gorko Vam priporočam, ponavljajte tabore, kolikor Vam bo mogoče, kajti le neutrujeno delovanje in sklepanje nam pomaga do zmage.

„Priporočam Vam nadalje vse predloge našega dnevnega reda, potrdite jih vse, da pokazete svojo ljubezen in navdušenost za mili naš narod.

„V imenu odbora naznanjam začetek prvega tabora na Goriškem.

„Preden pa se začne pretresovanje in glasovanje, izvolite predsednika, ki bo skrbel za red in taboru županil.“

Vse zbrano ljudstvo kliče po teh besedah kakor iz enega grla: Lavrič bodo predsednik! Lavrič! Lavrič!

Ko vstane dr. Tonkli in vpraša zbrano množico, če je zadovoljna z Lavričem, vse kriči „Da, da! Lavrič naj bo! Živio Lavrič!“

Burno pozdravljen nastopi zopet dr. Lavrič in odda besedo dr. Tonkliju, da govori o zedinjenju vseh Slovencev v eno kronovino z enim deželnim zborom. Ko konča še dr. Vošnjak kot zastopnik štajerskih Slovencev, kiga je ljudstvo vedno prekinjevalo z navdušenimi medklici, vstane zopet dr. Lavrič rekoč:

„Kdor je za to, da se zedinijo vsi Slovenci v eni kronovini z enim dež. zborom naj vzdigne roko.“

In dvignilo se je 10.000 rok kakor ena sama!

Ljudstvo glasno zahteva, naj se prikaže na odru zopet dr. Vošnjak, in ker množica ne odjenja, se Vošnjak na dr. Lavričev poziv res zopet dvigne na odru, po taboru pa done navdušeni klici: Slava Vošnjaku, živio Vošnjak!

Po drugi resoluciji shoda: „V vseh šolah na Slovenskem naj se podučuje v slovenskem jeziku in to naj se precej začne“, h katerej je govoril deželni poslanec Tonkli in ki je bila enoglasno sprejeta, se oglašajo zopet dr. Lavrič k besedi, ki se neustrašeno poteguje za pravice slovenskega jezika. Med drugim pravi: Glasoviti § 19 državnosnovnih postav z dne 27. decembra 1867 se glasi: Vsakemu narodu je zagotovljena narodnost v šoli, v uradnijah in sploh v narodnem življenju. Postave so torej precej dobre — ali izpolnjujejo se ne. Kdo je tega kriv? Predvsem tisti, ki imajo postave izpeljevati, pa jih ne. Potem naša poprejšnja sužnost, saj ziniti nismo smeli, in pomanjkanje narodnih šol. A zdaj smo, odkritosrčno rečem, tudi mi Slovenci tega samikrivi! S postavo v eni roki, v drugi pa z večno pravico, ki jo je Stvarnik podelil vsakemu narodu, koga se bomo bali? Tirjajmo tedaj in tirjajmo neprenehoma, saj mora vsak svoboden narod sebi v korist sam delati, in zgodi se, kakor želimo...“

Tudi nadaljna izvajanja govornikov Živica in Klavžarja, ki zahtevata, da se uraduje v škofijskih in sploh cerkvenih uradih po slovenski in da se na Slovenskem Goriškem nekatere glavne šole, katerim bi se pridružil najpotrebnejši poduk iz kmetijstva, so bila enoglasno odobrena.

Po izžrpanju dnevnega reda se dvigne zopet dr. Lavrič:

„Kedar smo bili še na vseučiliščih, brali smo o narodnih shodih na Angleškem in čudili smo se Angležem, jaz pa sem živo želel, da bi saj enkrat videl tak miting ali tabor. Videl sem ga, in na Slovenskem! Zagotavljam Vas, da je ta najlepši dan mojega življenja. Radostno naznanjam tedaj konec tabora in navdušeno kličem:

Živela Avstrija, živela Slovenija in svoboda!“

Ko se je mračilo, so zaplapolali po kraških in čavenskih vrhah veliki kresi in E. Klavžar je napisal: „danes praznujejo primorski Slovenci na Šempaskem polju svoje narodno vstajenje!“

K. + L.

Možje, ki so podpisali poziv za prvi goriški narodni tabor na Šempasu leta 1868., so sledeči: Dr. Abram Jožef, dež. posl. — Čerin Fr., žup. v Cirknem. — Doljak Mat., žup. v Solkanu. — Gruden Jož., žup. v Nabrežini. — Jeglič Andr., dež. rač. — Kacafura Miha, žup. v Tominu. — Kerševani Fr., žup. v Dornbergu. — Klavžar Ernst, dež. urad. — Kočijančič Andr., žup. v Podgori. — Kovaičič Fr., žup. pri sv. Luciji. — Kumar Fr., žup. v Šempasu — Dr. Lavrič Karol, odvetnik v Ajdovščini. — Licen Iv., pos. v Rihenbergu. — Mužič Jož., žup. v Šmartnem. — Nabergoj Iv., dež. posl., Prosek. — Nanut Jož., žup. v Štandrežu. — Rustja Ant., žup. v Skrileh. — Stanič Val., Bate. — Dr. Tonkli Jož., dež. posl. — Trampuš Jož., žup. v Kostanjevici. — Valentinčič, podžup. v Plaveh. Dr. Žigon, dež. posl. — Živic Jož., v Skopem. — Žnidaršič Andr., vikar na Ponikvah. — Zucchiatti Fr. žup. v Medani.

Kranjsko.

Obglavljenje.

Nečuvno razsodbo je izrekel deželni odbor. Odpustil je na kratko iz službe ordinarija dež. blaznice dr. Ivana Robido kakor se zapodi nepokornega hlapca. Naši čitatelji poznajo dr. Robido iz mnogih člankov, ki smo v njih pisali o njem ter o njegovem plemenitem prizadevanji, izboljšati naravnost gnusne razmere na dež. „d o b r o d e l n e m“ zavodu, ki nosi ime dež. blaznica. Za to svoje prizadevanje je dobil sedaj plačilo v dekretu, ki ga priobčimo prihodnjič.

Osebnosti. Na lastno prošnjo je upokojen kamniški naddavkar Grundner, ki se je nastanil v Radovljici. Pavel Levičnik, aspirant na železnici v Kranju, je premeščen k železniškemu ravnateljstvu v Trst.

„Zadružna Zveza“ si namerava, kakor še čuje, graditi svoje lastno poslopje „Zadružni dom.“ Poleg Narodnega, Katoliškega, Mestnega in Trgovskega še en dom več. Nič ne škodi, samo da bi se vse rentiralo!

Na Savi priredi tamošnji Sokol v nedeljo žaloigro Mlinar in njegova hči. Predstava se prične ob 8. uri zvečer pri Jelenu.

Ribniški diletantje vprizore Rokovnjače, kakor se nam zdaj poroča, prihodnjo nedeljo t. j. dne 4. novembra. Posebnih vabil ni.

Vodovod Salezijancem. V spominu bo še našim čitateljem, kako smo nedolgo tega šibali sklep občinskega sveta ljubljanskega, ki ni hotel dovoliti salezijanskemu zavodu vodovoda vsled tega, ker je le-ta zavod klerikalna naprava. Kasneje si je vendar obč. svet stvar premislil, tako da so pričeli vodovod graditi že minuli ponedeljek.

Ljubljanska kreditna banka zviša od 1. novembra t. l. obrestno mero za vloge na vložne knjižice in v tekočem računu od 4% na 4 1/2% in bode obrestovala vloge od dneva vložnja do dvignjenja. Rentni davek plačuje banka sama.

Vinski semenj v Novem mestu priredi mestno županstvo s sodelovanjem kmet. podružnice v četrtek, dne 8. novembra t. l. v gostilni g. A. Tuček v Novem mestu. Začetek ob 11. dopoldne. Točil in kupčijo sklepal bo vsak vinogradnik sam, ki naj prinese v to svrhu eno ali več steklenic svojega pridelka za poskušnjo. K mnogobrojni udeležbi vabimo vinske trgovce, gostilničarje in vinogradnike.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani v korist je založila modna trgovina Engelbert Skušek v Ljubljani lične oklepe za mali format naših družbinih vžigalic. Praktičnost teh oklepov bode vsakdo takoj uvidel, ako jih rabi: Žepi namreč se obvarujejo, da bi se umazali. Slovenci, sezajte po teh oklepih ter si jih nabavite; zahtevajte pa tudi, da jih imej vsaka tobakarna na prodaj.

Nov dnevnik. Za časa prihodnjih državnoborskih volitev izhaja Rdeči Prapor kot dnevnik. Ako pojde, poskusijo z dnevno izdajo tudi nadalje.

Vinsko razstavo priredi c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani 17., 18. in 19. novembra t. l. v veliki dvorani „Mestnega Doma“ v Ljubljani. Vinska razstava se svečano otvori v soboto, 17. novembra ob petih. K svečanosti otvoritve bo imelo pristop le povabljen občinstvo in gg. razstavljalci. Vinska razstava bo splošno pristopna v soboto, 17. novembra od šestih zvečer naprej in v nedeljo, 18. novembra ter v ponedeljek, 19. novembra od dveh popoldne naprej. Vsak večer bo igrala od osmih naprej društvena godba. Vstopnina na razstavo bo znašala 50 h.

Vinarski shod priredi na poziv avstr. društva za varstvo vinstva poseben kranjski odbor dne 18. novembra ob pol desetih v veliki dvorani „Mestnega doma“ v Ljubljani. Vinarski shod bo razmetrival naslednja vprašanja: 1. Katere žlahtne trte kaže na Kranjskem razmnoževati z ozirom na podnebje, zemljo in vinsko kupčijo? 2. Kako stoji s porabo čistih kvasnih gliv v kletarstvu? 3. Vrednost kranjskih vin z ozirom na njihovo kemično sestavo. 4. Kako pospešiti kupčijo z vinom in dvigniti izvoz kranjskega vina? 5. V kakšnem razmerju naj bo živinoreja z vinstvom, da se zadosti potrebi po gnoju?

6. Katere izkušnje imamo s streljanjem proti toči? 7. Druga morebitna vprašanja, zadevajoča vinstvo. Pristop k zborovanju in udeležba pri razgovoru vinarskega shoda sta prosta vsem vinščakom.

Nujen poziv in prošnja. Gg. kranjske vinščake podpisana odbora nujno prosita obilne udeležbe pri razpravah na vinarskem shodu, in da na razstavo po možnosti pošljejo mnogo vrst svojih najboljših vinskih pridelkov. Finejša in dragocenejša vina je poslati v pravilno opremljenih vinskih steklenicah od vsake vrste najmanj 25 steklenk, dočim se navadna in zlasti letošnja vina morejo poslati v sodčkih od 50 do 60 litrov ali več franko na naslov c. kr. kmetijske družbe, in sicer najkasneje do 10. novembra t. l. Oni gg. vinščaki, ki razstavijo svoja vina, naj prijavijo kmetijski družbi do 5. novembra svojo udeležbo ter naj v prijavi navedejo število vinskih vrst in število steklenk, oziroma sodčkov, ki jih pošljejo. Razstavljena vina bo presojevalna komisija odlikovala z diplomami I., II. in III. vrste.

Odbor za prireditev vinarskega shoda:
Anton grof Barbo s. r., Francišek Gombač s. r.,
predsednik. tajnik.
Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske:
O. pl. Detela s. r., Gustav Pirc s. r.,
predsednik. ravnatelj.

Novost!

Efektno!

Krasno angeljsko zvonenje na božičnem drevesu

s 6 pozlač. angelji, 30 cm vis. Nastavek na vrhu nezlomen. Jamstvo za brezhibno delovanje.

Najnovejši in najlepši okrasek za božično drevesce!

Naj ga ne manjka v nobeni krščanski družini!

Od treh sveč proizvajana gorkota vrti gonilno kolesce, na tem kolescu vrtse krogljice udarjajo na tri zvonice in na ta način nastane tako prijetno doneče zvončkanje, da napolnuje mlade in stare neko skrivnostno božično veselje.

Čena s kartonom in navodilom za uporabo franko proti predplačilu za komad

K 1-50

3 komadi K 4-
6 komadov „ 7-50
12 „ „ 13-50
Proti povzetju 20 v. več.

Če komu ne ugaja, dobi denar vrnjen!
Naročiti je pravočasno pri tvrdki

Hanns Konrad

prva tovarna za ure v Brüx-u št. 2107, Češko.

Moj 200 strani obsežajoč glavni katalog s 3000 podobami se pošlje na zahtevo vsakemu zastoj in poštne prosto.

Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja
eksportna tvrdka!

H. Suttner urar Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto. 26-24

Oglejte si — **poljedelskih strojev,** slamoreznic, čistilnic, največjo zalogo mlatilnic, gepelnov in preš za grozdje in sadje, štedilnikov, peči, železnih nagrobnih križev itd. pri

FR. STUPICA v LJUBLJANI
na Marije Terezije cesti št. 1
in na Valvazorjevem trgu 6, nasproti Križanske cerkve.

Ravnatom zamorete kupiti vsak čas po najnižjih cenah traverze, železniške šine, cement in vse druge stavbne potrebščine, razno orodje, sesalke za vodo, vino in gnojnice, vseh vrst tehnične in uteži in vse druge v železninsko stroko spadajoče predmete.

Pozor! Čitaj!
Bolnemu zdravje!

20-7

Pozor! Čitaj!
Slabemu moč!

Pakraške želodčne kapljice.

Pakraške želodčne kapljice! Delujejo izvrstno pri vseh želodčnih in črevesnih boleznih ter odstranjujejo krče, bolezni iz želodca, vetrove in čistijo kri, pospešujejo prebavo, zganjajo male in velike gliste, odstranjajo mrzlico in vse druge bolezni, ki vsled mrzlice nastajajo. Zdravijo vse bolezni na jetrih in vranici. Najboljše sredstvo proti bolezni maternice in madron; zato ne smejo manjkati v nobeni meščanski in kmečki hiši. — Naj vsakdo naroči in naslovi: Peter Jurišić, lekarnar v Pakracu št. 60, Slavonija. Denar se pošilja naprej ali s poštnim povzetjem.

Čena je sledeča (franko na vsako pošto): 12 stekleničic (1 ducat) 5 K, 24 stekleničic (2 ducata) 8 K 60 v., 36 stekleničic (3 ducati) 12 K 40 v.

Slavonska zel.

njuje goste sline ter deluje izvrstno pri vseh, tudi najstarejših prsnih in pljučnih bolečinah. Moja zdravila Pakraške želodčne kapljice in Slavonska zel priporočajo mnogi najboljši zdravniki.

Čena je sledeča, (franko na vsako pošto): 2 originalni steklenici 3 K 40 v.; 4 originalne steklenice 5 K 80 v.; 6 originalnih steklenic 8 K 20 v.

Manj od dveh steklenic se ne razpošilja. Prosim, da se naročuje naravnost na mene pod naslovom:

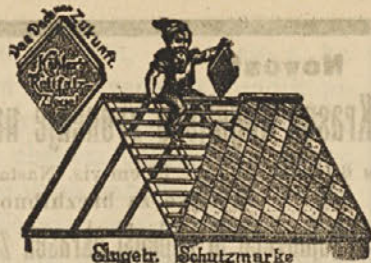
P. Jurišić, lekarnar v Pakracu št. 60, Slavonija.

Čitaj! Naroči! Ne bo Ti žal!

Odlikovana

v Parizu s častnim
križcem, diplomo in
zlato medaljo.

Patentirana
v 30 državah.

Streha prihodnosti!

Cementna zarezna strešna opeka

iz portland-cementa in peska

Praktična! Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz
vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:

Janko Traun

izdelovatelj cementnin na Glincah
pri Ljubljani.

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je

Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper mo-
tenje prebavljanja, krče v želodec, ko-
liko, prehlajenje (katar), prsne bolezni,
influenca itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika pe-
sebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko.

Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“
za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in
otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko raz-
pošilja le proti predplači ali povzetju 46

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko.
Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medic. drogerijah.

PFAFF šivalni stroji

so najboljši

za družinsko uporabo.
Šivajo, krpajo in vezejo.
Neprekosljivi za obrtne namene,
šivajo naprej in nazaj.

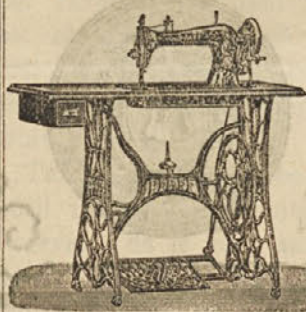
! Kroglasto ležišče !

Glavni zastopnik

Fr. Tschinkel

Ljubljana • Kočevje

Mestni trg 9. v gradu. 52-21

Izborna zalogo vsakovrstnih
novih in starih vin v sodih
in steklenicah priporoča

ANTON MÜLLER

vinotržec v Domžalah

(Kranjsko).

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvaž-
nejša knjiga o preoblagodarjenju z
otroci. Z nad tisoč zahval. pismi pošilja
diskretno proti 90 v. v avstr. poštah
znamkah ga. A. Kaupa, Berlin S. W. 296
Lindenstrasse. 50.

Stavbeno, umetno in konstrukcijsko ključavničarstvo.
Hidravlične vidre in sesalke.

JOSIP WEIBL

J. Spreitzerja nasl.

Ljubljana

Slomškove ulice 4.

Žično omrežje na stroj,
ohajilne mize, ograje na
mirodvornu, vežna vrata,
obmejno omrežje, stolpni
križi, balkoni, verande,
štedilniki itd. 12-6

Kakšno lastnost ima

pravi „Franckov“ dodatek k kavi

zraven svojih kakovostnih prednosti?

Da isti predstavlja izrečen

narodni proizvod čistejše kakovosti, ker se je poljedelstvo
s : cikorijinimi : koreninami, katere se pri izdelovanju kot surovina pora-
bijo, po velikem naporu ter mnogostranskih žrtev tvrdke Henrik Francka
Sinovi upeljalo in udomačilo že tekom nekaterih desetletij tudi v deželi, tako
da se pokrije danes že vsa potreba v surovini potom domačega poljedelstva,

Pravi „Franckov“ dodatek k kavi je torej
narodni izdelek, kateri je prinašal poljedelstvu, ker je z
istim v ozki zvezi, znamenite koristi ter nove vire zaslužka.

Da se zamore le relativno-skromnemu obsegu v deželi opravljenemu, še
dosti dobička donajajočemu obdelovanju cikorije — s katerim je seveda
v nekaterih krajih žalibog še pičlo puščeno kavinih surogatov v razmerju — po-
deliti gosp. sadilcem cikorije zaželjeno večjo razširjenost, želelo bi se, da se ta
priznani ter s poljedelstvom tako blizu sprijaznjeni

narodni proizvod: pravi „Franckov“ dodatek k kavi,
od gosp. trgovcev, kakor posebno tudi od cenjenih konsumentov kot domači iz-
delek podpira in se mu dá prednost pred izdelkom iz tujedeželnih surovin, pri
čemer izvrstna kakovost trgovcu zadovoljnost svojih odjemalcev jamči in njego-
vemu priporočevanju dela čast.

Pri kupovanju

pravega „Franckovega“ dodatka k kavi

pa prosimo, da se opazuje velika previdnost ter se tudi
služkinjam in kupčevalkam pusti v znožju zaznamovane
varstvene znamke in naš podpis dobro zapomniti, kajti
naši izdelki se ponarejajo v zelo motljivih — posnemah —
ki so na videz enake, od drugih tovarn.

Spoštovanjem

Varstvena znamka.

Varstvena znamka.

Varstvena znamka.

Henrik Francka Sinovi
Zagreb.

Le „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne
za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!